

ЕМІГРАНТОЛОГІЯ

УДК 821.111(430) – 1Аус.09

ТВОРЧІСТЬ РОЗИ АУСЛЕНДЕР ПЕРІОДУ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

Ірина Олександрівна Вікирчак

orcid.org/0000-0002-4576-0623

i.vikyrchak@gmail.com

Аспірантка

*Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Вул. Коцюбинського, 2, 58012, м. Чернівці, Україна*

Анотація. Розглядається зібрання англомовної поезії німецькомовної єврейської поетеси Рози Ауслендер “The Forbidden Tree” („Заборонене дерево”), написаної між 1947 та 1956 роками на еміграції в Нью-Йорку. Серед літературознавців існує кілька версій щодо причин зміни мови авторкою, від поствоєнної травми та переживання через втрату матері до практичного позиціонування своєї поезії в новому середовищі. Англомовна поезія Рози Ауслендер вважається перехідною ланкою між традиційними довоєнними віршами та верлібрами, написаними нею після 1957 року. У даній публікації наводимо приклади стилістичних впливів на творчість Рози Ауслендер поезії М. Мур, Е. Е. Каммінгса, Т. С. Еліота, В. Стівенса та інших американських поетів-модерністів. Англомовні вірші Ауслендер поступово втрачають риму, набувають вільного ритму, авторка багато експериментує з формою, аж поки не приходить до вільних за формою віршів і продовжує їх писати вже німецькою мовою. Поезія Рози Ауслендер цього періоду опублікована Гельмутом Брауном у 1995 році у збірці під назвою „Заборонене дерево”.

Ключові слова: Роза Ауслендер, „Заборонене дерево”, Чернівці, Нью-Йорк, американський модернізм, двомовність, американська еміграція.

Німецькомовна буковинська поетеса Роза Ауслендер прожила незвичайне життя, повне переїздів та втеч, про яке вона сама писала: „Злітаючи / на небесній гойдалці / Європа Америка Європа // я не мешкаю / я живу” [1, с. 155], намагаючись „любити / сердечні

листи / набивати гулі / об усі гострі кути / й лишатися цілою” [1, с. 177]. Але чи вдалося авторці зберегти „цілісність” в еволюції поетики на фоні біографічних фактів та історичного тла? Безсумнівно, досвід перебування в американському поетичному середовищі справив значний вплив на подальшу творчість Ауслендер.

Англомовну лірику Рози Ауслендер можна вважати „побічним ефектом” її постійних переїздів та життя на двох континентах або ж прагматичним підходом до створення поезії в англомовному середовищі, де „немає місця для сприйняття поезії” [5, с. 217]. Та, головню, дослідники поезії пов’язують цей феномен із „запереченням німецької мови”, способом пережити травми Голокосту та війни [2]. Біограф Ауслендер Ціллі Гельфріх вважає, що ще одним травматичним досвідом для поетеси була звістка про смерть її матері. У 1946 Р. Ауслендер їде до Америки з наміром організувати документи на приїзд також для матері та брата, але фізична кваліть і психологічна втома не дають їй це зробити. Вже у 1947 році в румунському місті Сату-Маре йде з життя її матір, і вона відчуває провину, що не встигла забрати матір до себе і що не мала змоги попрощатися з нею. Для Рози Ауслендер матір була символом батьківщини, любові та рідної мови. Згідно з Гельфріх, це була ще одна, глибока трагедія, що змусила поетесу спершу замовкнути на цілий рік, а потім писати англійською [5, с. 206–208]. Г. Фогель та М. Ганс називають період повоєнної еміграції часом пошуку й віднайдення літературної ідентичності через „оціпеніння” та „мовчання” [7, с. 117].

З часом, однак, душевна криза минає, Роза Ауслендер поступово знаходить коло спілкування у групі німецькомовних емігрантів “The New Yorkers” („Нью-Йоркці”), де і відбувся її перший поетичний виступ у квітні 1949-го. Вона також повертається до писання віршів, уже англійською мовою. Перші з цих віршів римовані, а ліричний герой перебуває в пошуку свого „я” (“Looking For a Final Start” („Шукаючи остаточний початок”), “When I’m Actually Myself” („Коли я буваю насправді собою”) [5, с. 213]. Незважаючи на коло спілкування, серед якого багато земляків, Ауслендер почувається в цьому місті та в цій країні чужою. Пізніше сама Роза Ауслендер у своїх есеях згадує, що імпульс писати англійською з’явився „без усякого зовнішнього приводу” і потім так само загадково зник, а також визнає, що новий світ модерної американської поезії став „свіжим стимулом” для її

творчості [1, с. 320–331]. Загалом було знайдено рукописи 204 віршів Ауслендер англійською, з них відсортовано ті, що різнилися лише назвами або були подібними варіантами одного й того ж вірша. Оскільки вірші не були позначені датами, укладач Гельмут Браун у книжці “The Forbidden Tree” розставив їх в алфавітному порядку за назвами [3, с. 262–263].

З часу американської еміграції між 1947 та 1956 роками на творчість Рози Ауслендер впливають американські лірики, серед яких Воллес Стівенс, Томас Стернз Еліот, Едвард Естлін Каммінгз та Маріанна Мур. Ці впливи простежуються, наприклад, через деталізовану увагу до фізичного світу (Мур), експериментування з формами (Каммінгз), роздуми про призначення поезії та уяви (Стівенс) тощо і приводять до зміни її поетичної стилістики, коли поетеса повертається до німецької мови [4]. На думку Гельмута Брауна, публікація 190 віршів англійською мовою заповнює прогалину, яка була між римованими ранніми роботами та вільними за формою віршами, що з’явилися після 1957 року [3].

У липні 1956 року Роза Ауслендер бере участь у нью-йоркській конференції „Місто письменників на Стейтен Айленді”. Там вона знайомиться з на той час 40-річною Маріанною Мур, яку називають однією з найвидатніших американських поетес ХХ століття. У 1951 році вибрані поезії принесли Мур Національну книжкову Премію та Пуліцерівську премію. Її вірші часто мають характер медитацій. Головний твір Маріанни Мур – поетологічний вірш “Poetry” („Поезія”), у якому вона сподівається на поетів, що зможуть створювати „уявні сади зі справжніми жабами”. Маріанна Мур була вражена англійськими та німецькими віршами Рози Ауслендер, між ними зав’язується дружба [5, с. 226]. Медитативний характер, притаманний поезіям Маріанни Мур, помітний, наприклад, у вірші Р. Ауслендер “The Door” („Двері”), в якому поетесі переймає цей стиль і додає пряму присвяту Мур:

THE DOOR

For Marianne Moore

The door.
Not the thing of wood.
The door open to doors.
Open to open doors
to open roads to the grove.

ДВЕРІ

Маріанні Мур

Двері.
Не дерев’яний предмет.
Двері відкриті дверям.
Відкриті відкритим дверям
відкривати дороги в гай.

The grove,
not the trees of wood.
The groove of breathing trees
trees breathing green breathing growth
breeding brotherly touch of air
air thrilling the breath
air entering the door.

The door.
Not the thing of wood! [3, с. 53].

Гай,
не стовбури дерев'яні.
А гай дихаючих дерев
дерева, зеленню дихаючі ростом
дихаючі
плекаючі братній дотик повітря
повітря, що входить крізь двері.

Двері!
Не дерев'яний предмет.

Американська дослідниця Леслі Морріс відзначає, що, незважаючи на дружні стосунки та щире зацікавлення творчістю одна одної, між Мур та Ауслендер залишається величезна прірва: Мур, яка походить із заможної сім'ї та має велику кількість поетичних нагород, та Ауслендер, єврейка з Чернівців, збідніла у вигнанні. Поетеси ведуть між собою кореспонденцію, як у прямому сенсі слова – обмін листами, так і у переносному, „кореспонденцію” всередині своїх віршів. Проте існує відчутна спорідненість у ліриці обох авторок, на думку Морріс, – у ставленні до поезії та мови. Ця спорідненість проявляється у схильності до умовчаного, недомовленого, того, що залишається поза рамкою вірша (“omissions”), і лінгвістичного багатства (“excess”), тобто великої кількості цитат, алюзій, риторичних конструкцій, дискурсивного стилю тощо [6, с. 97–99]. Порівняння Маріанни Мур та Рози Ауслендер викликає й інші труднощі, пов'язані з різною ідентичністю авторок. Мур, як і Воллес Стівенс, Е. Е. Каммінгз чи, наприклад, Вільям Карлос Вільямс, має чітку американську ідентичність і бачить своїм завданням розвиток саме американської поезії. Як підтвердження цього, усі епіграфи та цитати у Мур – англійською. На противагу їй, Роза Ауслендер не має постійної домівки й ідентифікує себе як людина, що втратила батьківщину.

Ще один автор, який безпосередньо впливає на зміну стилю Розою Ауслендер – американський поет, художник, есеїст, сценарист Едвард Естлін Каммінгз (1894–1962). Його творчість характеризується одночасно як авангард і традиція. У Е. Е. Каммінгза зустрічаємо структурно трансформовані й модифіковані сонети, такі сонети наявні й серед англійської поезії Рози Ауслендер, зокрема “Childhood” („Дитинство”). Теми, яких торкається Каммінгз – любові, природи, стосунків індивідуума зі світом, – експерименти, що межують із досвідом, породженим дадаїзмом і сюрреалізмом, – усе це

знаходить жвавий відгук у творчості Рози Ауслендер. Та найбільше Е. Е. Каммінгз знаний ексцентричним використанням граматики та пунктуації, дужок та клямр, графічного розміщення вірша на сторінці [4]. Із цим починає експериментувати й Роза Ауслендер:

A NEW NOW OF THE OLD WAY   НОВЕ ЗАРАЗ У СТАРИЙ СПОСІБ

A new time in a new hour in the old year of the old life.	Новий час у нову годину у старий рік у минуле життя.
--	---

A new time with a new word for the old way of LOVE.	Новий час з новим словом у старий спосіб ЛЮБОВІ.
--	---

He knew and she knew a new word and a new way to say the new word in the old tongue of the old world of LOVE [3, 123].	Він знав і вона теж нове слово і новий спосіб промовити слово нове старою мовою старого світу ЛЮБОВІ.
---	--

Окрім нетрадиційного розміщення тексту на сторінці та структури вірша (його ступінчаста форма), ключове слово вірша „любов” виділяється графічно і пишеться великими літерами. Таке графічне виділення зустрічаємо й у ряді інших поезій, наприклад, “Hello” („Алло”), “O Dust And Skeleton And Sun” („О порох і скелети й сонце”), “Old Man With Pipe” („Старий з люлькою”) та ін. У вірші “The Are People” („Є люди”), присвяченому Е. Е. Каммінгзу, Роза Ауслендер використовує один з улюблених прийомів самого Каммінгза й розділяє верси скісною рисою всередині рядка:

There are people / whose birth / occurs each hour / whose surprise received earth as / unceasing season / whose love is / each month’s April / each April’s violets / each violet’s rapture [3, с. 182].	Є люди / чиє народження / трапляється / щогодини чию несподіванку прийняла земля як / невинний сезон / чия любов є / квітнем у кожному місяці / кожного квітня фіалкою / фіалки кожної захват.
--	---

Серед англомовних віршів Рози Ауслендер знаходимо також „сліди” творчості найвідомішого поета того часу, Томаса Стернза Еліота (1888–1965). У “We Are Caught” („Нас упіймано”) Роза Ауслендер наводить цитату “With a bang, not with a whimper” („Вибухом, а не виттям”). Це перегравання з пост-воєнним віршем Еліота “The Hollow Men” („Порожністі люди”), остання строфа якого цитується найбільше з усієї поезії Еліота і є найбільш упізнаваною: “This is the way the world ends / This is the way the world ends / This is the way the world ends / Not with a bang but a whimper” („Так закінчиться світ / Так закінчиться світ / Так закінчиться світ / Не вибухом, але виттям”) [4, с. 480]. У цьому ж вірші авторка згадує німецького філософа Освальда Шпенглера та посилається на його книгу “Untergang des Abendlandes” („Присмерк Європи”), опубліковану 1918 року.

WE ARE CAUGHT

We are caught in the collision
of past and future,
in the cataclysm
of cultures. We are caught
in whirling wheels of speed
and motion in an empty space.

Spengler foresaw the tragedy before
the First World War.
The East is rising “with a bang
not with a whimper”. But futurity
has her own laws. No Marx
or Spengler can figure out
results of all existing factors and of those
that may come up in altered
constellations.

НАС УПІЙМАНО

Нас упіймано у зіткненні
минулого й майбутнього
у катаклізмі
культур. Нас упіймано
у вихорі колес що мчать
і руху у відкритому просторі.

Шпенглер передбачив трагедію до
Першої Світової.
Схід підіймається “з вибухом,
а не скиглінням”. Та у майбуття
свої правила. Ні Маркс
Ні Шпенглер не можуть підгадати
усі можливі фактори й ті
що можуть підійти у змінених
сузір'ях.

Лауреат Пуліцерівської премії за поезію Воллес Стівенс (1879–1955) зазначав у одному зі своїх есеїв, що „значні вірші неба й пекла вже написані, а значні вірші землі ще мають бути написані”. Його жахало й розчаровувало те, що людина ставала частиною міста, і усе, що її оточувало, про що велися розмови, було проявом міста та міщанства. Його вражала Земля, ріки, гори, вітри, пустелі – усе, з чого складається природний фізичний світ [4, с. 279–281]. Цілком можливо, що саме це й приваблювало Розу Ауслендер у

його поезії, змушену мешканку метушливого мегаполісу, що народилася серед мальовничої природи Буковини. Втому від міста та його швидкого темпу і душевне прагнення бути ближче до природи прочитуємо у “Tall Things” („Усе високе”):

I took a walk to the Belgian Congo
5 blocks away.
I felt at once at home.
The tall things I saw –
raw life of the African Jungle –
awed me.

<...>

I left the Belgian Congo on the screen
and returned to the jungle of Manhattan
to the tall tall walls
and the many many little people
[3, с. 180].

Пішла прогулятися до Бельгійського
Конго
5 кварталів звідси.
Відразу відчула себе як удома.
Усе високе, що бачила –
сире життя Африканських джунглів –
захопило мене.

<...>

Я вийшла з Бельгійського Конго на
моніторі
і повернулася в джунглі Мангеттену
до високих високих стін
і до малих малих людей.

Воллес Стівенс має багато поетологічних віршів, а одна із центрових тем його лірики – місце уяви у творчому процесі. Як і для Ауслендер, поезія для Воллеса є силою, яка змушує людину жити, допомагає їй жити [4, с. 281].

Цікавий випадок вірша “Miracle” („Дивовижа”), в якому Р. Ауслендер прямо апелює до улюблених авторів, захоплюючись „хвилинним гумором Маріанни” (Мур) та „метафізичною магією Воллеса” (Стівенса). Закінчуючи словами „і так далі”, що вказує на продовження ряду імен поетів та на те, що Мур і Стівенс є лише представниками цілого поетичного середовища, вона ще раз підкреслює цю спорідненість:

One hour may change the world
(it happened many times before)
backward forward inward
or toward
Marianne’s minute humor
or Wallace’s metaphysical magic.
Who knows?

Sounds phantastic?
But fairytales
are our experiences
the world we really live in.

Година може змінити світ
(це вже не раз траплялось раніше)
назад уперед усередину
назустріч
Хвилинний гумор Маріанни
чи Воллеса метафізична магія.
Хто зна?

Звучить фантазійно?
Але казки
це наш досвід
наш справжній світ.

I am an ear
and must record
the dreams I hear:
A rainbow word
a genuine smile?
the wonder of star
Wallace Stevens
Marianne Moore
and so forth [3, с. 105].

Я – вухо,
і маю записати
усе, що чую – мрії:
Слово веселкове
посмішка справжня?
дивовижа зірок
Воллеса Стівенса
Маріанни Мур
і так далі.

Отже, англомовна творчість німецькомовної поетеси Рози Ауслендер є цікавим феноменом для дослідження творчої біографії авторки. Під час перебування на еміграції між 1947 та 1956 роками поезія Рози Ауслендер зазнає впливів американських поетів-модерністів: Маріанни Мур, Едварда Естліна Камінгса, Томаса Стернза Еліота, Воллеса Стівенса та ін. Ми розглянули деякі приклади явищ, що їх Роза Ауслендер переймає у своїх американських колег по письму у період життя в Нью Йорку. Вірші поступово набувають вільної форми, з'являються асинтаксичні елементи, авторка багато експериментує з формою та пунктуацією, іноді твори набувають майже фотографічної точності. Серед англомовної поезії знаходимо багато „кореспонденції” та присвят вищезгаданим поетам. Без сумніву, цей період в еволюції поетики авторки був перехідним між її ранніми римованими рядками та вільними віршами, написаними після 1957 року.

1. *Ауслендер Р.* Час Фенікса / Роза Ауслендер ; [пер. з нім. П. Рихла]. – Чернівці : Книги – XXI, 2011. – 352 с.
2. *Рихло П. В.* Історія і людська доля в німецькомовній ліриці Буковини / П. В. Рихло // Голокост і сучасність. – 2010. – № 2. – С. 79–98.
3. *Ausländer Rose.* The Forbidden Tree. Englische Gedichte / Rose Ausländer. – Frankfurt a. M. : Fischer Taschenbuch Verl., 1995. – 282 S.
4. *Ellmann R.* The Norton Anthology of Modern Poetry / R. Ellmann, R. O'Clair. – 2nd ed. – New York : W. W. Norton & Company, Inc., 1988. – 1865 p.
5. *Helfrich C.* Rose Ausländer. Biographie / Cilly Helfrich. – Zürich : Pendo Verlag AG, 1998. – 365 S.
6. *Morris L.* Omissions Are Not Accidents: Marianne Moor, Rose Ausländer und die amerikanische Moderne / Leslie Morris // Gebt unseren Worten nicht euren Sinn / Leslie Morris. – Köln : Rose-Ausländer Stiftung, 2001. – S. 97–109
7. *Vogel H.* Rose Ausländer lesen: Lesewege – Lesezeichen zum literarischen Werk / Harald Vogel, Michael Gans. – Hohengehren : Schneider-Verl., 1997. – 223 S.

ТВОРЧЕСТВО РОЗЫ АУСЛЕНДЕР ПЕРИОДА АМЕРИКАНСКОЙ ЭМИГРАЦИИ

Ірина Александровна Вікирчак

orcid.org/0000-0002-4576-0623

i.vikyrchak@gmail.com

Аспирантка

*Кафедра зарубежної літератури і теорії літератури
Черновицький національний університет імені Юрія Федьковича
Ул. Коцюбинського, 2, 58012, г. Черновці, Україна*

Аннотация. Рассматривается собрание англоязычной поэзии еврейской поэтессы Розы Ауслендер “The Forbidden Tree” („Запретное дерево”), написанной между 1947 и 1956 годами на эмиграции в Нью-Йорке. Среди литературоведов существует несколько мнений о причинах изменения языка автором, от поствоенной травмы и переживание в связи с потерей матери до практического подхода к позиционированию своей поэзии в новой языковой среде. Англоязычная поэзия Розы Ауслендер считается переходным звеном между традиционными довоенными стихами и верлибрами, написанными после 1957 года. В данной публикации приводятся примеры стилистических влияний на творчество Розы Ауслендер поэзии М. Мур, Э. Э. Каммингза, Т. С. Элиота, В. Стивенса и других американских поэтов-модернистов. Англоязычные стихах Ауслендер со временем теряют рифму, приобретают свободный ритм, автор много экспериментирует с формой, пока не приходит к свободным за формальными характеристиками стихам и продолжает так писать уже на немецком языке. Поэзия Розы Ауслендер этого периода опубликована Гельмутом Брауном в 1995 году как сборник под названием „Запретное дерево”.

Ключевые слова. Роза Ауслендер, „Запретное дерево”, Черновцы, Нью-Йорк, американский модернизм, двуязычие, американская эмиграция.

ROSE AUSLÄNDER’S WRITING DURING THE PERIOD OF AMERICAN EMIGRATION

Iryna Vikyrchak

orcid.org/0000-0002-4576-0623

i.vikyrchak@gmail.com

*The Department of World Literature and Theory of Literature
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
2 Kotsiubynskiy Street, 58012, Chernivtsi, Ukraine*

Abstract. The article deals with the collection of English poetry by German-Jewish poet Rose Ausländer “The Forbidden Tree”, written between 1947 and 1956 during these exile years in New York. Among literature researches there are several versions about the reasons for the shift of language by the author, these versions are

post-war trauma, loss of her mother or practical approach in positioning of her poetry in a new language environment. English poetry by Rose Ausländer is considered to be a transitional link between traditional pre-war and free verse poems written after 1957. In this publication there are examples of stylistic influences on Rose Ausländer's writing by M. Moore, E. E. Cummings, T. S. Eliot, W. Stevens and other American Modernist poets. Generally speaking, in her English poetry Ausländer gradually loses rhyme, the rhythm becomes free, the author experiments with poetic forms a lot, until she decides for the free verse poetry and continues to write quite so in German. Like E. E. Cummings, Rose Ausländer tries different forms and usage of punctuation; like Marianne Moore, she addresses meditative poems with high attention to details. We can observe direct correspondence in dedication of some poems to the American modernist poets. Poetry written by Rose Ausländer during this period, was published in 1995 Helmut Braun in a collection entitled "The Forbidden Tree". There are 190 poems in this poetry collection, placed in the alphabetical order.

Key words: Rose Ausländer, "The Forbidden Tree", Chernivtsi, New York, American Modern Poetry, bilingualism poetry, American emigration.

References

1. Ausländer R. *Chas feniksa. Virshi ta proza* [The Time of Phenix. Poems and prose]. Chernivtsi, 2011, 352 p. (in Ukrainian).
2. Rychlo P. V. *Istoriia i liuds'ka dolia v nimets'komovnii lirytsi Bukovyny* [History and Person's Fate in the Geman Poetry of Bukovyna]. *Holokost i suchasnist'*, 2010, no. 2, pp. 79–98. (in Ukrainian).
3. Ausländer Rose. *The Forbidden Tree. Englische Gedichte*. Frankfurt a. M., 1995, 282 S.
4. Ellmann R., O'Clair R. *The Norton Anthology of Modern Poetry*. New York, 1988, 1865 p.
5. Helfrich C. *Rose Ausländer. Biographie*. Zürich, 1998, 365 S.
6. Morris L. Omissions Are Not Accidents: Marianne Moor, Rose Ausländer und die amerikanische Moderne. In: *Geht unseren Worten nicht euren Sinn*. Köln, 2001, pp. 97–109.
7. Vogel H., Gans M. *Rose Ausländer lesen: Lesewege – Lesezeichen zum literarischen Werk*. Hohengehren, 1997, 223 S.

Suggested citation

Vikyrchak I. *Tvorchist' Rozy Auslender periodu amerykans'koi emigratsii* [Rose Ausländer's Writing during the Period of American Emigration]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2015, no. 91, pp. 88–97. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 15.10.2015 р.